

ÅTERFUNNA OCH ÅTERVUNNA MINNEN

Av Bernt Rutström, Bodträskfors

En tidig morgon i början av oktober 2010 besökte jag platsen för en del av de minnen jag har från somrarna 1944-45. Lite snö hade kommit och de få rester som finns kvar kontrasterade utmärkt mot den ljusa bakgrunden. Kameran var inte med vid det tillfället, men något senare, när oktoberdagen var som ljusast, återvände jag för att ”föreviga” det lilla som alltså påminner om den aktivitet som många med mig tagit del av i sin tidiga ungdom.

Hur många minns i dag att det en gång fanns en barnkoloni i Harads?

Ja, alla vi som tillbringade någon sommarvecka där glömmet det nog inte så lätt. Särskilt inte vi som kom från enstaka hus och gårdar ute i skogslandet, fjärran från det stänk av civilisation som vistelse i en tätort som Harads kunde föra med sig.

Inuti det stora U vägen bildade som förr ledde mot Ramdal och färjstället till Bodträskfors, låg nämnda koloni i den backe som, nu som då, är helt skogbevuxen med grova stammar av våra vanligaste trädslag. Den gamla vägens anslutning mot den nya har tyvärr krävt så mycket utfyllnad att själva gårdsplanen helt hamnat under de massorna.

Det är bara några av plintarna som bar upp huset, som kan ses av en besökare. Gårdsplanen låg nästan i samma plan som den tidens väg och kyrkan var fullt synlig därifrån. Nu ser man knappt toppen av kyrktornet.

Kolonin var i bruk till någon sommar in på 1950-talet men stod sedan öde fram till 1957 då Edefors församling förvärvade fastigheten och flyttade upp huset invid kyrkan där det sedan tjänade som församlingshem fram till 1993, när före detta läkarvillan tog i bruk för det ändamålet. För några år sedan mosades byggnaden av en grävmaskin och ”separerades” i enlighet med dagens föreskrifter för återvinning.

Hela den forna tomten är nu bevuxen med björksly, bärris och mossa. Stubbar, kvistar och annat hyggesavfall täcker också marken och döljer det mesta av vad jag bevarat i minnet. Möjligen kan jag ana ”badstigen” som ringlat nerför den branta backen, en gång upptrampad av barn och personal på väg till och från den dagliga vistelsen nere på stranden. Den ringa snömängden verkar framhäva den nästan dolda leden i markvegetationen.

När vi gått över den nedre vägen skulle vi passera en gräs- och vassbevuxen göl som det varnades för. Där fanns de hemskaste iglar som sög blod ur människor och djur så snart de kom åt! Huga!

Troligen anbefalldes minsta möjliga klädsel under de här sommarveckorna, eftersom vanlig matolja flitigt togs till för att mildra den sveda högsommarens sol vållade oss. Och lika troligt är det att det var sämre väder någon dag, även om det inte tycks ha varit värt att komma ihåg. Men det var nog då vi fick plocka kottar och elda i kaminen som stod centralt placerad i huset.

Flickor och pojkar hade var sin sovsal som åtskildes av dagrummet som i sin tur anslöt till matsalen och dess långbord. Föreståndarinnan hade ett litet rum i ena ändan till vänster och den motsatta inrymde köket och ett rum för personalen.

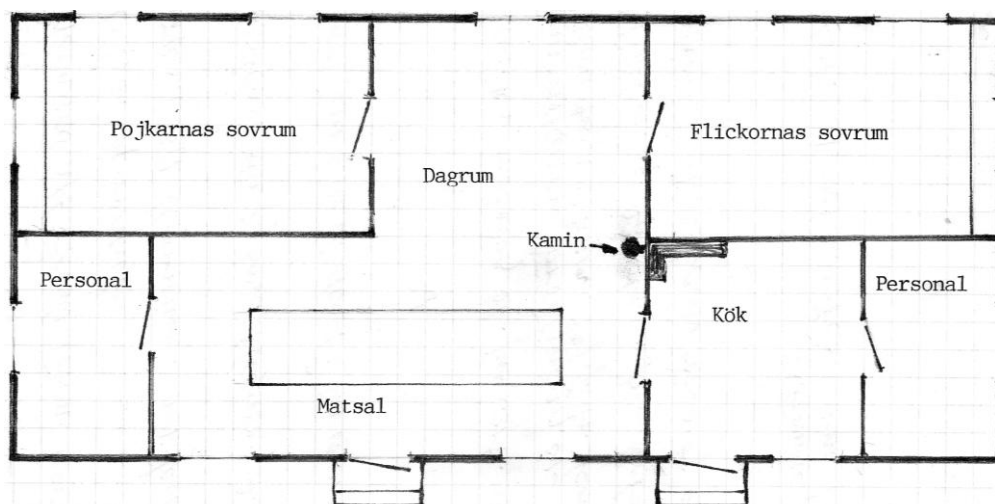
Vattnet till den dagliga hygien hämtade vi i den lilla bäck som fortfarande syns rinna fram under vägen en bit bortanför de kvarvarande plintarna. Att det vattnet också förtärdes i någon form, har jag ingen anledning att tro. Men någon brunn minns jag inte.

De två bilderna från 1949 har jag lånat av Iris Andersson i Harads som arbetade vid anläggningen den sommaren.

Hon har också berättat att maten lagades på vedeldad järnspis och att huset inte ens hade el till lyse.

Eftersom det handlar om personliga minnen, har jag ritat en plan av själva huset så som jag kan påminna mig det. Avdelningen till höger med kök och personalrum har jag egentligen dåligt minne av. Men Iris Andersson har tipsat mig.

Längst in i sovrummen var skivor placerade under fönstren och troligen fanns också skynken därunder som dolde tvättfat och annat när de inte brukades.

Av personalen har jag ingen bra minnesbild förutom Petrovia Sandgren som ju huserade i köket och lagade mat till oss alla. Hon var både barsk och originell på ett trevligt sätt. Jag har för mig att en sommar hette föreståndarinnan Hjort och var dessutom mycket vacker. Det var nog hon som medförde en vevgrammofon och spelade skivor för oss om kvällarna eller kanske vid regn.

En del av kamraterna har jag träffat på nu och då under livet men de flesta är som utsuddade ur minnet. En minns jag dock ganska väl, en flicka som varje dag måste ta på sig ”järnstrumporna” som vi kallade anordningen som stabiliserade hennes ben så pass att hon kunde gå. Henne tyckte vi alla synd om när hon gick omkring med sina skramlande proteser. Men vi har inte setts sedan dess.

Ja, så mycket minns jag än i dag att vi fick gå två och två till Wigdéns och låta klippa oss och minst en gång, kanske flera, besökte vi bastun hos ”skomakars”, alltså Henrikssons. Det var vid sådana tillfällen vi också passade på och köpte någon burk Tomtebrus eller kanske en tub Bronzol.

I vår familj var vi nio pojkar och flera av oss var här vid två tillfällen. Dels blev man ”inskolad” av en äldre bror första året och sedan kunde man få ”ansvaret” för en yngre året efter. Någon kanske undrar varför vi skogsbor, som hade tillgång till sol och bad och även en närmast obegränsad natur att röra oss i, skulle kunna ha någon nytta av tillbringa dessa sommarveckor i den här skogsbacken i Harads? Ja, troligen ansågs det i första hand nödvändigt för oss med erfarenhet av en annan social miljö inför skolstarten. Och vi som inte ens bodde i närheten av en allmän väg och aldrig sett en cykel hemma, för oss fanns det ju så mycket nytt att storögt beskåda.

Och mamma menade ju att det skulle vara skämmigt om vi inte talade svenska.